

Výměnný obrázkový komunikační systém VOKS

Zdeňka Bělohlávková

VOKS – vznik

- VOKS vychází z principů metody PECS - The Picture Exchange Communication System (alternativní komunikační systém z USA, speciálně vytvořen pro děti s PAS)
- metodika VOKS vznikala od r. 2001 ověřováním systému PECS v podmínkách českého speciálního školství

Principy VOKS a PECS

- vysoká motivace – konkrétní výběr odměn pro konkrétního klienta
- smysluplná a účelná výměna obrázku za věc, kterou obrázek znázorňuje
- podpora iniciativy klienta použitím fyzické asistence a potlačením verbálních výzev a pokynů
- podpora nezávislosti usprávnáním lekcí (pozdější zařazení otázky: „Co chceš?“)

VOKS x PECS

- metodika VOKS se odlišuje vyšším počtem hlavních lekcí a rozšířením o doplňkové lekce
- ve VOKS se klade značný důraz na vizuální podporu řeči komunikačních partnerů klienta
- nácvik je postaven na pomoci fyzického asistenta u všech lekcí

Cíl systému VOKS

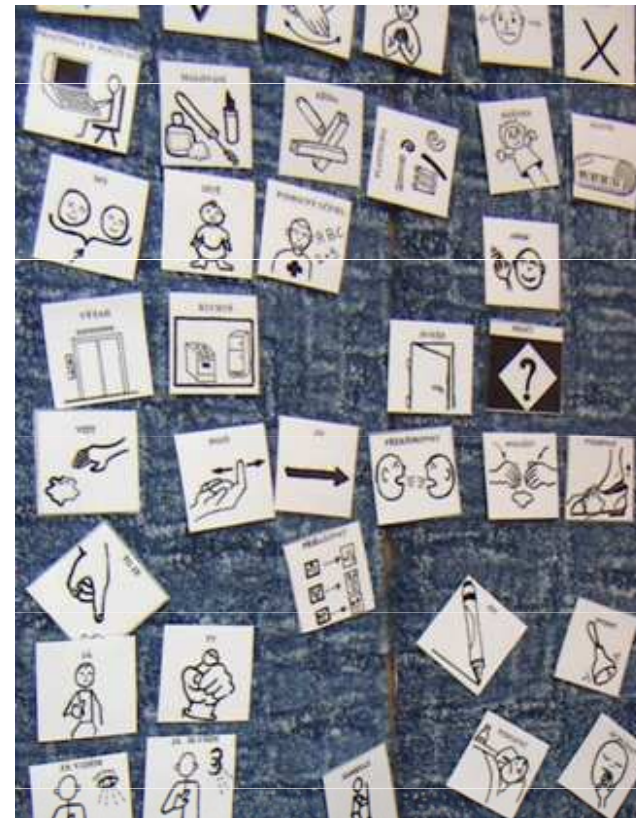
- rychlé nabytí funkčních komunikačních dovedností
- jde o způsob, jak učit klienty komunikovat a hlavně proč komunikovat

Cílová skupina

- především klienti s poruchami autistického spektra (PAS)
- lze využít i u jedinců s výraznějšími problémy v dorozumívání se → Downův syndrom, DMO, afázie, těžké formy dysfázie ad.
- lze začít v jakémkoli věku, není třeba čekat, jestli se řeč rozvine → řeči nepřekáží, zvyšuje pravděpodobnost jejího vývoje či zdokonalení

Pomůcky ke komunikaci VOKS

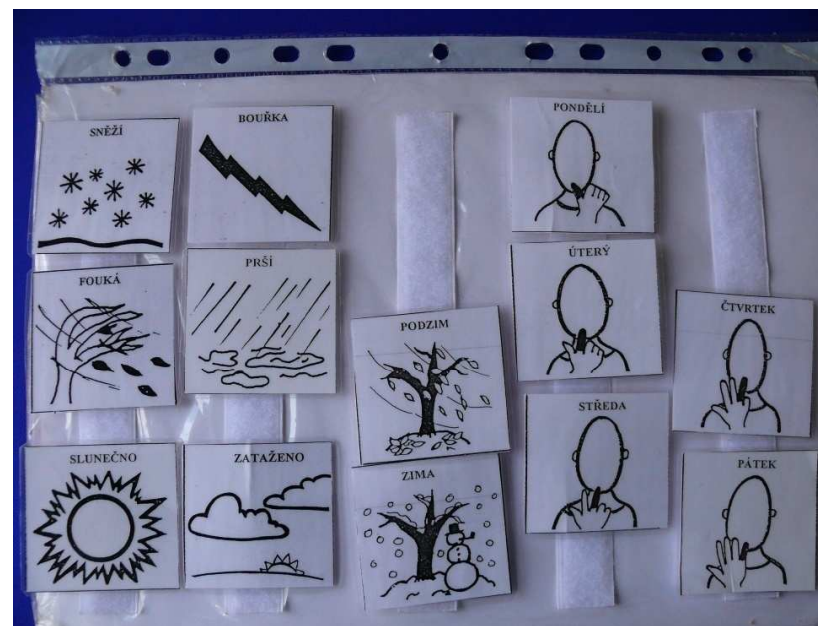
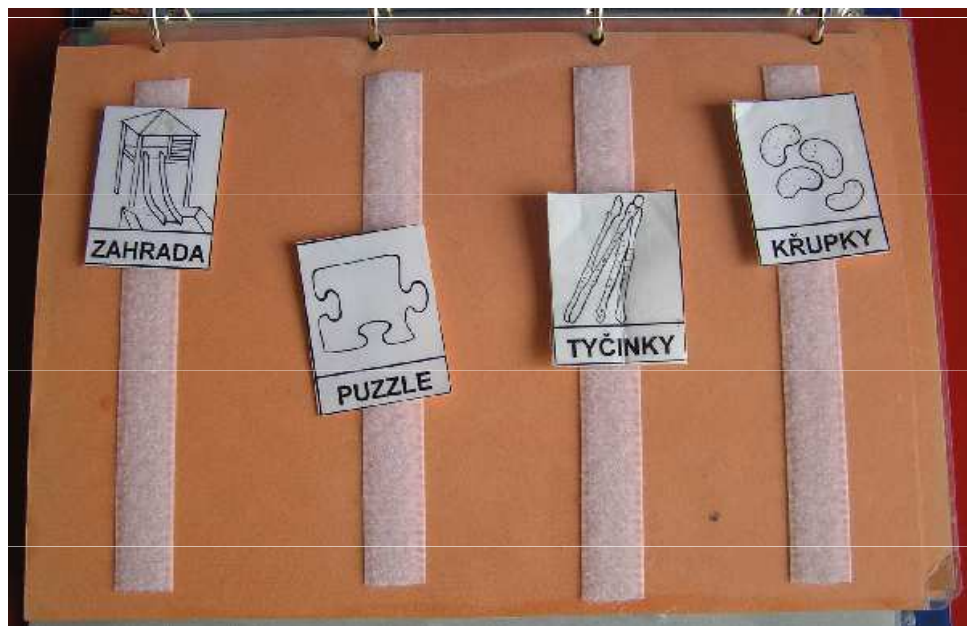
■ Komunikační symboly

Pomůcky ke komunikaci VOKS

■ Komunikační tabulka

- základní nosič obrázků VOKS
- různé barvy podle druhu obrázků
- komunikační tabulky tvoří komunikační knihu

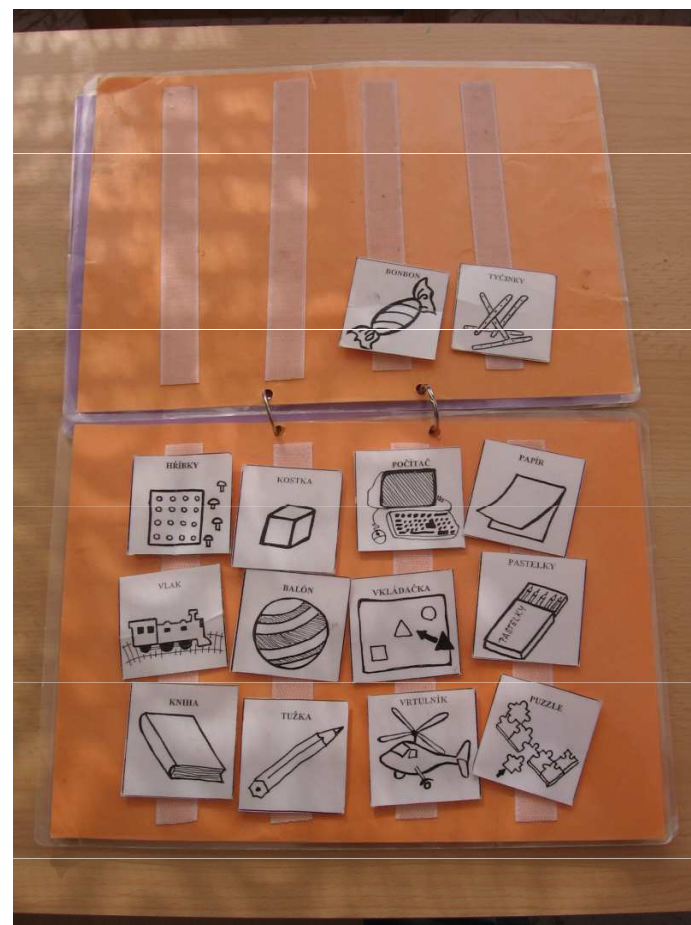
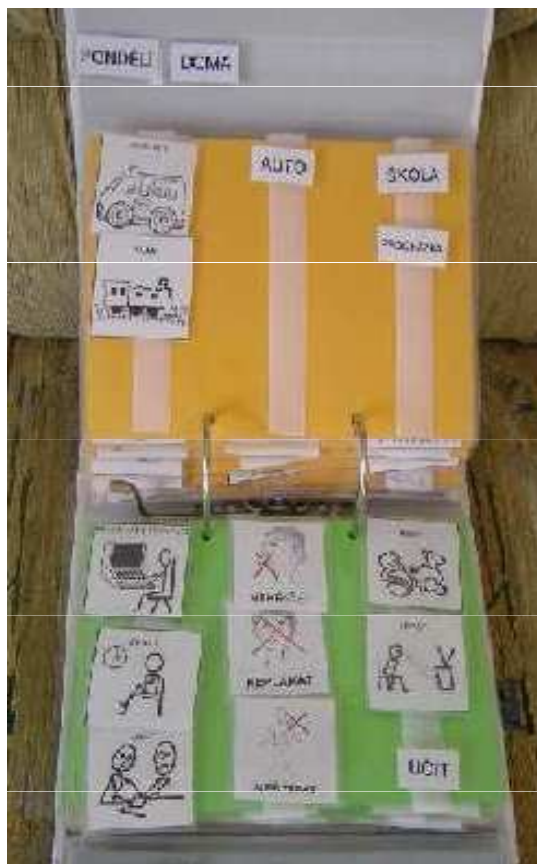

Barevné rozlišení komunikačních tabulek

1. *Oranžová* – podstatná jména
2. *Žlutá* – osoby, osobní zájmena
3. *Zelená* – slovesa
4. *Modrá* – rozvíjející slova (zájmena, příd. jm.)
5. *Bílá* – různé (barvy, časové pojmy, čísla, písmena, spojky, ad. abstraktní pojmy)
6. *Červená* – tázací zájmena, „ANO“, „NE“, „NENÍ“, „V POŘÁDKU“
7. *Šedá* – větný proužek
8. *Hnědá* – „JÁ CHCI“, „JÁ VIDÍM“, „JÁ MÁM“..., „CHTÍT“, „VIDĚT“, „MÍT“...
9. *Fialová* – sociální výrazy

Pomůcky ke komunikaci VOKS

■ Komunikační kniha

Pomůcky ke komunikaci VOKS

- Komunikační kniha s větným proužkem

Struktura výuky VOKS

■ Přípravná lekce – Výběr odměn

- Nejprve se zjistí oblíbené pochutiny a předměty, zaznamená se pořadí oblíbenosti.

■ Výuková lekce 1 – Výměna obrázku za věc

- Klient vezme ze stolu obrázek a učí se spontánně požádat o oblíbenou věc jeho výměnou

■ Výuková lekce 2 – Užití komunikační tabulky a nácvik samostatnosti

- Klient jde ke své komunikační tabulce, odtrhne obrázek, jde s ním ke komunikačnímu partnerovi a vloží mu obrázek do dlaně. Podpoření aktivity, iniciativy a nezávislosti.

Struktura výuky VOKS

■ **Výuková lekce 3 – Rozlišování obrázků (diferenciace)**

- Klient přijde ke komunikační tabulce, vybere z několika obrázků ten, který znázorňuje věc, jíž chce získat, a tento obrázek přinese komunikačnímu partnerovi.

■ **Výuková lekce 4 – Tvoření jednoduché věty**

- Klient požádá o něco celou větou, tzn. na větný proužek umístí obrázek „JÁ CHCI“ a obrázek požadované věci a přinese proužek komunikačnímu partnerovi.

Struktura výuky VOKS

- **Výuková lekce 5 – Odpověď na otázku „Co chceš?“**
- **Výuková lekce 6 – Odpověď na otázky typu „Co vidíš?“; „Co máš?“; „Co je to?“; „Co slyšíš?“; „Co cítíš?“**
- **Výuková lekce 7 – Spontánní projev – komentování**
- Mezi hlavní výukové lekce jsou zařazeny čtyři doplňkové lekce

Výhody VOKS

- **komunikace velmi motivující**
 - iniciátorem interakce dítě
(nemusí čekat na podnět ke komunikaci, přestává být závislé na dospělých)
 - dítě dostává přesně to, co chce
 - potřeby bezprostředně uspokojovány (eliminováno neadekvátní chování)
- **komunikace od počátku pochopitelná, rychle osvojitelná**
 - dítě si volí adekvátní komunikační signál
 - dobře využitelná ve škole, doma i na veřejnosti

Použitá literatura

- BONDY, Andy; FROST, Lori. *Vizuální komunikační strategie v autismu*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007, 132 s. ISBN 978-80-247-2053-1.
- KNAPCOVÁ, Margita. *Výměnný obrázkový komunikační systém – VOKS*. 1.vyd. Praha: IPPP, 2006, 90 s. ISBN 80-86856-14-3.